

คำแนะนำการจัดการด้านสุขาภิบาลอาหารน้ำในภาวะภัยแล้ง

พื้นที่เกิดภาวะภัยแล้งสภาพอากาศร้อน และแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกิดการขาดแคลนแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปา การขาดแคลนน้ำบริโภค อุปโภค ในครัวเรือน ชุมชน การขาดแคลนแหล่งน้ำบริโภคที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทำให้คุณภาพน้ำต่ำลง ทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของสถานบริการทางสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชนในวงกว้าง จะทำให้มีความเสี่ยงเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากอาหารและน้ำ เป็นสื่อ เช่น โรคอาหารเป็นพิษ อุจจาระร่วง บิด ไทฟอยด์ เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ควรมีการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับภาวะภัยแล้งที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในพื้นที่

คำแนะนำสำหรับประชาชนในภาวะภัยแล้ง

1. ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เกิดภาวะภัยแล้งที่มีอากาศร้อนจัด หรืออยู่กลางแจ้งเป็นเวลานานหากมีอาการกระหายน้ำควรจิบน้ำบ่อยๆ แทนการดื่มทีละมากๆ จะช่วยลดการกระหายน้ำได้ดีขึ้น
2. กักเก็บน้ำในภาชนะที่สะอาด มีฝาปิด รักษาความสะอาดภาชนะใส่น้ำดื่ม เช่นเหยือกน้ำ คุลเลอร์ อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง แก้วน้ำดื่มไม่ควรใช้ร่วมกันและมีการทำความสะอาดทุกวัน
3. หากเลือกน้ำในภาชนะบรรจุปิดสนิทเป็นน้ำดื่ม ต้องพิจารณาเลือกที่มีเลขสารบบอาหาร หรือเครื่องหมายรับรองคุณภาพจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)
4. การนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมาเป็นน้ำอุปโภค เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ควรนำมาปรับปรุงคุณภาพโดยแกว่งสารส้มให้ตกตะกอน นำส่วนที่เป็นน้ำใสเติมคลอรีน หรือใส่คลอรีนเม็ดก่อนนำน้ำมาใช้
5. ประชาชนในชุมชนร่วมมือกันรักษาความสะอาดแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือแหล่งต้นน้ำของชุมชน ไม่ทิ้งขยะ หรือ สิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งน้ำ
6. รักษาสุขอนามัยตนเองและมีพฤติกรรมบริโภค “กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ” เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากอาหารและน้ำเป็นสื่อ

ผู้ดูแลระบบประปา

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของระบบประปา มีการควบคุมดูแลระบบประปาอย่างสม่ำเสมอ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำรองไว้ให้เพียงพอ
2. เติมคลอรีนในน้ำก่อนส่งจ่ายให้บริการ และตรวจปริมาณคลอรีนอิสระคงเหลือในส่วนต้นท่อ และปลายท่อให้อยู่ในช่วง ๐.๕ – ๑.๐ ppm (จากช่วงปกติ ๐.๒ - ๐.๕ ppm)
3. ตรวจสอบเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะด้านแบคทีเรียอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง
4. ขุดลอกกำจัดวัชพืชโดยเฉพาะแหล่งน้ำผิวดินสำหรับผลิตน้ำประปาควรมีแนวกัน หรือ ฝายปิดบ่อน้ำที่ใช้ผลิตน้ำประปาเพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์เข้าได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

1. ติดตามสถานการณ์การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ หมู่บ้าน สถานบริการสุขภาพ
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่สนับสนุนน้ำบริโภคอุปโภค เช่น การประปาส่วนภูมิภาค สำนักสิ่งแวดล้อมภาค
3. จัดเตรียมเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ เช่น รถบรรทุกน้ำ ถังใส่น้ำ เพื่อบริการแจกน้ำให้ประชาชน
4. จัดเตรียมชุดทดสอบในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ เช่นโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (๑๑๑) ชุดทดสอบคลอรีนอิสระคงเหลือ สารส้ม คลอรีนสำหรับปรับปรุงคุณภาพน้ำ
5. หากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปาขาดแคลนควรหาแหล่งน้ำดิบสำรองให้กับระบบประปาในพื้นที่
6. จุดบริการน้ำดื่มควรรักษาความสะอาดภาชนะเก็บกักน้ำดื่มอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง เช่น ตู้กดน้ำดื่ม

ถึงน้ำดื่มแบบกวด แก้วน้ำมีการแยกส่วนที่พร้อมใช้และที่ใช้แล้ว

๗. สำหรับสถานประกอบการด้านอาหาร ที่ขาดแคลนน้ำค่อนข้างมาก ควรมีการสูบน้ำประเว้งสุขาภิบาลอาหาร และน้ำบริโภคในสถานประกอบการนั้น ซึ่งได้แก่ ร้านอาหาร แผงลอย ตลาด

๘. ส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรม “ กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ ” เพื่อหลีกเลี่ยงโรคที่อาจเกิดจากอาหาร และน้ำเป็นสื่อ

หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ สถานบริการทางสาธารณสุข

๑. ติดตามสถานการณ์การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ สถานบริการสุขภาพ หมู่บ้าน

๒. ประสานงานกับ อปท. หรือหน่วยงานที่ขนบรรทุกน้ำบริโภคอุปโภค สนับสนุนการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ส่งตรวจ โดยเฉพาะด้านแบคทีเรีย หรือเฝ้าระวังโดยใช้ชุดทดสอบโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (อ ๑๑) ชุดทดสอบคลอรีนอิสระคงเหลือ รวมทั้งการสนับสนุน สารส้ม คลอรีนสำหรับปรับปรุงคุณภาพน้ำ

๓. น้ำสำหรับการแจกจ่ายมาใช้อุปโภคบริโภคควรมีการปรับปรุงคุณภาพให้สะอาดปลอดภัย

๔. เฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคน้ำประปา ทางด้านแบคทีเรียอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง หากพบผู้ป่วยโรค อูจจาระร่วงให้ตรวจสอบอย่างน้อย สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

๕. จุดบริการน้ำดื่มควรรักษาทำความสะอาดภาชนะเก็บกักน้ำดื่มอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง เช่น ตู้กวดน้ำดื่ม ถึงน้ำดื่มแบบกวด แก้วน้ำมีการแยกส่วนที่พร้อมใช้และที่ใช้แล้ว

๖. สำหรับสถานประกอบการด้านอาหาร ที่ขาดแคลนน้ำค่อนข้างมาก ควรมีการสูบน้ำประเว้งสุขาภิบาลอาหาร และน้ำบริโภคในสถานประกอบการนั้น ซึ่งได้แก่ ร้านอาหาร แผงลอย ตลาด

๗. ส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรม “ กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ ” เพื่อหลีกเลี่ยงโรคที่อาจเกิดจากอาหาร และ น้ำเป็นสื่อ

๘. สรุปผลการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ

การปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภคบริโภค

การใช้ประโยชน์	ความเข้มข้นของคลอรีน	คลอรีน	น้ำที่ผสม	ระยะเวลา
น้ำดื่ม – น้ำใช้	0.2 - 0.5 ppm	หยดทิพย์ 1 หยด	1 ลิตร	2 นาที
	(ไม่มีคลอรีนอิสระคงเหลือ)	เม็ด ขนาด 3 กรัม	1 ลบม.	30 นาที
ล้างอาคารสถานที่	0.2 - 0.5 ppm	ผงปูนคลอรีน 60 เปอร์เซ็นต์ 1/8 ช้อนชา	160 ลิตร	30 นาที
	100 ppm	ผงปูนคลอรีน 60 เปอร์เซ็นต์ 1 ช้อนชา	20 ลิตร	30 นาที

การเตรียมสารละลายคลอรีนผงปูนคลอรีน 60 เปอร์เซ็นต์

1. เตรียมน้ำใสภาชนะตามปริมาณที่ต้องการใช้ประโยชน์
2. ตักน้ำในภาชนะมา 1 แก้ว
3. นำผงปูนคลอรีนความเข้มข้น 60 เปอร์เซ็นต์ผสมกับน้ำตามสัดส่วนคนให้เข้ากัน
4. ตั้งทิ้งไว้ให้ผงปูนตกตะกอน ได้น้ำใสส่วนบน
5. รินเอาเฉพาะส่วนที่เป็น “น้ำใส” ผสมในน้ำสะอาดที่เตรียมไว้ตามอัตราส่วนคนให้เข้ากัน

